

A gyűlöletbeszéd és holokauszttagadás szankcionálása a német nyelvű országokban

A gyűlöletbeszéd olyan szóbeli vagy írásbeli megnyilvánulás, amelynek célja valamely társadalmi csoport megalázása, megfélemlítése, vagy a csoport tagjai elleni erőszak, illetve előítéletes fellépés kiváltása. A gyűlöletbeszéd legtöbbször a faji, etnikai, nemzeti, vallási, szexuális irányultság, nemi identitás vagy fogyatékoság által meghatározott (kisebbségi) csoportok tagjai ellen irányul. A gyűlöletbeszédet a nemzetközi jog a faji, a bőrszín, a nemzeti vagy etnikai származás szerinti és a vallási intolerancián alapuló megkülönböztetés egyik megnyilvánulási formájaként kezeli. A holokauszt tagadása és relativizálása a nemzetiszocialista rendszer és szövetségesei által elkövetett zsidó népiirtás tényének tagadását, bagatellizálását vagy szépítgetését jelenti. A holokauszttagadók szerint a holokauszt nem történt meg, vagy nem követelt sok áldozatot, a koncentrációs táborokban nem használtak gázkamrákat, azok nem haláltáborok, hanem munkatáborok voltak, a halálesetek többségét járványok, illetve a túlhajszoltság okozta, a holokauszt pedig nem egyedi jelenség, hiszen a történelemben lezajlott más népiirtás is.¹

Kitekintés a nemzetközi és európai jogra

A szabad véleménynyilvánítás jogát az ENSZ Emberi jogok egyetemes nyilatkozatának 19. cikke² fogalmazza meg. A Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya³ 19. cikkének 3. bekezdése leszögezi, hogy e jog gyakorlása mások jogainak vagy jó hírvének tiszteletben tartása, az állambiztonság vagy a közrend, a közegészség vagy a közérkölcsvédelme érdekében szükséges, törvényben meghatározott korlátozások figyelembevételével gyakorolható. A 20. cikk 2. bekezdése előírja, hogy „törvényben kell megtiltani a nemzeti, faji vagy vallási gyűlölet bármilyen hirdetését, amely megkülönböztetésre, ellenségeskedésre vagy erőszakra izgat”. Az egyezségokmányban megszabottak végrehajtásának ellenőrzésére létrejövő

¹ Bárándy G.: A közösségek emberi méltóságának büntetőjogi védelme Magyarországon. PhD-értekezés. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2009, 186–190. o.

² Universal Declaration of Human Rights (Allgemeine Erklärung der Menschenrechte) A/RES/217, UN-Doc. 217/A-(III).

³ Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya: ICCPR = International Covenant on Civil and Political Rights; Internationale Pakt über bürgerliche und politische Rechte, röviden UN-Ziviltakt vagy IPbpR, Svájcban: UNO-Pakt II.

ENSZ Emberi Jogi Bizottság 1983-ban megerősítette⁴, hogy a részes államok kötelesek megtiltani és szankcióval sújtani a nemzeti, faji vagy vallási gyűlölet hirdetését, illetve a megkülönböztetésre, ellenségeskedésre vagy erőszakra történő felhívást. Az egyezségokmány első fakultatív jegyzőkönyve⁵ pedig az egyezségokmányban garantált jogok megsértése esetén panasztételi lehetőséget nyújt az Emberi Jogi Bizottság előtt. Hasonló módon tiltja az amerikai emberi jogi egyezmény 13. cikke⁶ a nemzeti, faji és vallási gyűlöletkeltést. Az ENSZ-közgyűlés által 1965. december 21-én megszavazott és az úgynevezett második generációs emberi jogi intézkedéseinek körébe tartozó, *a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló (New York-i) egyezmény*⁷ (ICERD) 1. cikke szerint faji megkülönböztetés bármely olyan különbségtétel, kirekesztés, korlátozás vagy előny, amelynek alapja a faj, a szín, származás, nemzeti vagy etnikai hovatartozás, célja vagy eredménye politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális téren az emberi és alapvető szabadságok csorbulása. A részes államok kötelesek törvényi tényállásban bűncselekménnyé nyilvánítani a faji felsőbbrendűségre vagy gyűlöletre alapított eszmék terjesztését, a faji megkülönböztetésre való felhívást, bármely fajú, bőrszínű, etnikai származású személyek és csoportok ellen irányuló minden erőszakos cselekedetet, arra való felhívást, a fajgyűlölet anyagi vagy eszmei támogatását, és törvényen kívül helyezni faji megkülönböztetést előmozdító, arra felhívó minden szervezetet és propagandát (4. cikk).

A szabad véleménynyilvánítás jogát és korlátait Európában az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok védelméről szóló (római) egyezmény⁸ garantálja. E szerint a véleménynyilvánítás joga korlátozható, ha az demokratikus viszonyok között szükséges és arányos, célja a nemzetbiztonság, területi sértetlenség, közbiztonság védelme, zavargás, bűnözés megelőzése, a közegészség, közkerölcs, mások jó hírnevének, jogainak védelme, bizalmas értesülések, bíróságok tekintélyének, pártatlanságának védelme. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet a gyűlöletbeszéd leküzdése érdekében szintén kötelezettségeket ró a tagállamokra.

⁴ A 20. cikket értelmező, 11. számú általános észrevétel.

⁵ Első fakultatív jegyzőkönyv a Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmányához. http://www.menszt.hu/informaciok/emberi_jogok/elso_fakultativ_jegyzokonyv

⁶ Basic Documents Pertaining To Human Rights In The Inter-American System 22 November 1969. San José. Hatályos 1978. július 18-tól. 13. cikk.

⁷ Convention on the Elimination of All Forms of Racial Disc (ICERD – adopted on December 21, 1965, entered into force on January 4, 1969). Internationales Übereinkommen zur Beseitigung jeder Form von Rassendiskriminierung, vom 7. März 1966 (BGBl. 1969 II S. 961), röviden: UN-Rassendiskriminierungskonvention.

⁸ Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről (a Tizenegyedik kiegészítő jegyzőkönyv módosításaival egységes szerkezetbe foglalva) 1950. november 4., Róma, röviden: Emberi jogok európai egyezménye.

A résztvevő államok elismerték a szólásszabadság alapvető érték jellegét, és elkötelezték magukat a gyűlöletbeszéd, valamint az agresszív nacionalizmus, rasszizmus, sovinizmus, idegenellenesség, antiszemitizmus, az erőszakos politikai szélsőségek, továbbá a vallási és felekezeti diszkrimináció visszaszorítása mellett, hangsúlyozták, hogy a tolerancia és az egyenlő bánásmód erősítése hozzájárul a gyűlöletbeszéd kiküszöböléséhez.⁹

Más Európa tanácsi dokumentumok között kitüntetett fontosságú az Európai Szociális Karta¹⁰, valamint a nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezmény¹¹, amelyek a faj, bőrszín, vallás, nemzeti származás alapján történő mindenfajta megkülönböztetés tilalmáról rendelkeznek. Az aláíró államok kötelezettséget vállaltak a nemzeti kisebbségek tagjainak a többségi népességével megegyező, teljes és tényleges egyenjogúságának garantálására, a nemzetiségi tolerancia és a kultúrák közötti párbeszéd, kölcsönös megbecsülés és együttműködés hathatós intézkedésekkel történő elősegítésére, függetlenül polgáraik etnikai, kulturális, nyelvi, vallási hovatartozásától. A 2006. március 1-jén hatályba lépő számítástechnikai bűnözésről szóló egyezményhez¹² kapcsolódó, 2003. január 28-án kibocsátott kiegészítő jegyzőkönyvben¹³ foglaltak előírják a számítástechnikai eszközök használatával elkövetett rasszista és idegenellenes cselekmények büntetőjogi kezelését, ideértve az interneten folytatott gyűlöletkeltést is. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának 1997. október 30-án elfogadott R(97) 20. számú, az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatára, valamint az ICERD-egyezményre támaszkodó ajánlása¹⁴ tiltani javasol *„minden olyan intolerancián alapuló megnyilvánulást, amely a fajgyűlöletet, idegenellenességet, antiszemitizmust, vagy a gyűlölet más formáit népszerűsíti, arra felhív, azt támogatja vagy igazolja, beleértve az agresszív nacionalizmusban, etnocentrizmusban, kisebbségellenességben, kisebbségek, bevándorlók és utódaik hátrányos megkülönböztetésében megnyilvánuló gyűlölet és türelmetlenség minden megnyilvánulási formáját is”*.

⁹ Az EBESZ Miniszteri Tanácsának 10. ülésén (Porto, 2002. december) elfogadott 6. számú határozat a toleranciáról és egyenlő bánásmódról.

¹⁰ (Módosított) Európai Szociális Karta, Strasbourg, 1996. május 3. Revised European Social Charter Strasbourg, 3 May 1996. Europäische Sozialcharta (revidiert).

¹¹ Keretegyezmény a nemzeti kisebbségek védelméről (1995), Európa Tanács, Európai Szerződések, ETS No. 157, Strasbourg, 1995. II. 1. Lásd még 1999. évi XXIV. törvény az Európa Tanács nemzeti kisebbségek védelméről szóló, Strasbourgban, 1995. február 1-jén kelt keretegyezményének kihirdetéséről.

¹² Számítástechnikai bűnözésről szóló egyezmény. <http://www.jogiforum.hu/publikaciok/50.0.0>

¹³ 2004. évi LXXIX. törvény az Európa Tanács Budapestén, 2001. november 23-án kelt számítástechnikai bűnözésről szóló egyezményének kihirdetéséről.

¹⁴ Recommendation no. R(97)20 of the Committee of Ministers To Member States on „hate speech”. Adopted by the Committee Of Ministers on 30 October 1997, at the 607th meeting of the Minister’s Deputies. http://www.akti.hu/dokumentumtar/index_nemzetkozi.html

A Miniszterek Tanácsának 2004. február 12-én a médiára vonatkozó szólás-
szabadság tárgyában kibocsátott nyilatkozata hangsúlyozza, hogy a szólásszabad-
ság nem foglalja magában a gyűlöletkeltő, idegenellenes, antiszemita és másfajta
türelmetlenség szítására irányuló beszédhez való jogot, ezért el kell érni, hogy a
médiában mások rossz hírének keltése és becsmérlése kirívó esetben akár szabad-
ságvesztés-büntetéssel is sújtható legyen, különösen, ha a gyűlöletbeszéddel elkö-
vetett jogsértés alapjogok ellen irányul. A 2006. június 28-án kelt 1510 (2006) szá-
mú, a véleménysszabadságról és a vallásos meggyőződések tiszteletben tartásáról
szóló határozat rámutat, hogy a vallási csoportok elleni gyűlöletbeszéd összegeyz-
tethetetlen az alapvető emberi és szabadságjogoknak az Európai Emberi Jogi Bíró-
ság nyújtotta értelmezésével. Az istenkáromlásról, a vallások megsértéséről és a
személyek elleni, ezek vallásos meggyőződése miatti gyűlöletkeltő beszédéről szóló,
2007. június 29-én elfogadott 1805 (2007) sz. ajánlásában a Parlamenti Közgyűlés
megerősíti, hogy szükség van a vallásos meggyőződésű személyekkel vagy ember-
csoportokkal kapcsolatban a gyűlöletre, megkülönböztetésre, erőszakra vagy más
hátrányokozásra való felhívások büntetőjogi kezelésére. Az Európa Tanács Rassziz-
mus és Intolerancia Elleni Bizottságának (ECRI) feladata, hogy európai szinten
vizsgálja a rasszizmus és a rasszista diszkrimináció jelenségét, illetve az ellene
történő fellépést, ennek érdekében általános politikai, stratégiai és koncepcionális
ajánlásokat fogalmazzon meg a tagállamok számára, és országjelentésekben szá-
moljon be ezek teljesüléséről.

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának állásfoglalása szerint az Európai emberi
jogi egyezmény 10. cikkében szereplő szabad véleménynyilvánítás demokratikus
alapjog, amely minden egyént megillet¹⁵, gyakorlása azonban nem korlátlan. Míg
a gondolatszabadság belső szabadságjog, addig a véleménynyilvánítás szabadsága
kifelé, a nyilvánosság felé irányul, ezért gyakorlását mások jogainak – különösen a
faji alapú diszkriminációval szembeni – védelme korlátozza.¹⁶ E szerint minden
egyén méltóságának azonos szintű védelme a demokratikus, pluralista társadalom
alapvető kötelessége, ezért szankcionálni és akadályozni kell a gyűlölet és intole-
rancía propagálását, az erre való uszítást, az ilyen magatartás támogatását vagy
igazolását úgy, hogy annak formái, feltételei, korlátai és szankciói arányban és
megfelelésben álljanak a kitűzött legitím célokkal.

¹⁵ Handyside v. Egyesült Királyság Nr. 5493/72. 1976. december 7. keltezésű ítélet. A sorozat
Nr. 24, 49. alszám.

¹⁶ Külön hivatkozással a Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság (ECRI) statú-
tumára, amely kimondja, hogy a Bizottság célja európai szinten a rasszizmus, idegen-
ellenesség, antiszemitizmus és intolerancia leküzdése. Lásd a Gündüz ctr. Törökország Nr.
35071/97; Erbakan ctr. Törökország, Nr. 59405/00; 56, 2006. 07. 06.; Jersild ctr. Dánia Nr.
15890/89, 1994. 09. 23. ítéletek.

Az Európai Unió rasszizmus és az idegengyűlölet elleni kerethatározatát 2008 novemberében fogadták el.¹⁷ E szerint minden tagállam köteles meghozni a szükséges intézkedéseket a nyilvánosság előtt faji, bőrszín szerinti, vallási, származás szerinti vagy nemzeti, illetve etnikai hovatartozásuk alapján meghatározott személyek csoportja vagy ilyen csoport tagja elleni erőszakra vagy gyűlöletre uszítással szemben. Tilos a népirtás, emberiség elleni vagy háborús bűncselekmény nyilvánosság előtti védelmezése, tagadása vagy jelentéktelen színben való feltüntetése, ha az faji, bőrszín szerinti, vallási, származás szerinti vagy nemzeti, illetve etnikai hovatartozásuk alapján meghatározott személy vagy csoport ellen irányul, és erőszakra vagy gyűlöletre uszít vagy arra alkalmas. A kerethatározat értelmében tilos a náci bűncselekmények nyilvánosság előtti védelmezése, tagadása vagy jelentéktelen színben való feltüntetése. A verbális gyűlöletcselekmények ajánlott büntetési tétele egy évtől három évig terjedő szabadságvesztés, de a rasszista és idegengyűlölő indítékot súlyosbító körülményként kell figyelembe venni. A határozat kiterjed a jogi személyek felelősségére is, ezek bűnössége esetén pénzbüntetést, az állami támogatásokból való kizárást, tevékenység gyakorlásától eltiltást, bírósági felügyelet alá helyezést és felszámolást javasol szankcióként.

A gyűlöletkeltés és holokauszttagadás szankcionálása a német nyelvű országokban¹⁸

Németország

A történelmi tapasztalatok alapján a mai német jogrendszerben kiemelkedő jelentőségű a fajgyűlölet kifejezésének büntetőjogi szankcionálása. A véleménynyilvánítási szabályozását és a gyűlöletbeszéd (*Volksverhetzung*) büntető szabályozását Németországban az alaptörvény (alkotmány) jegyében alapvetően a becsület védelme és a rágalmozás büntetőjogi tiltása határozza meg. A tulajdonképpeni gyűlöletbeszédet és gyűlöletkeltést a német büntető törvénykönyv (*StGB*) a közrend elleni bűncselekményekről szóló fejezetében, a lakosság egyes csoportjai elleni gyűlöletre uszításról szóló paragrafusban rendeli büntetni [7. fejezet 130. § 1. bekezdés (1)–(6)]. A gyűlöletbeszéd azonban büntethető az *StGB* 185. § becsületsértési tényállása alapján is. A becsületsértés 1985-ig magánvádas cselekmény volt, és a holokauszttagadás

¹⁷ A Tanács 2008/913/IB kerethatározata (2008. november 28.) a rasszizmus és az idegengyűlölet egyes formái és megnyilvánulásai elleni büntetőjogi eszközökkel történő küzdelemlről. Hivatalos Lap L 328, 06/12/2008, 0055–0058. o.

¹⁸ A német szabályozáshoz lásd még: Bárándy G.: i. m.; Bieber I.: Milyen választ ad a jogalkotó a gyűlöletbeszédre? A gyűlöletbeszéd nemzetközi szabályozása: Németország. Földrész, 2009/3.

büntetőjogi fenyegetésének megerősítése érdekében vált közvádassá olyan csoportok vagy csoporthoz tartozó személyek védelmében, amelyeket, illetve akiket a nemzetiszocialista vagy más önkényuralmi rendszer üldözött, és a becsületüket ért sérelem az üldöztetéssel függ össze. A gyűlöletbeszéd és a náci bűnök tagadása elleni fellépés jogi kereteit tágítja a halottak emlékének gyalázását tilalmazó 189. § is. A szélsőjobboldali és rasszista megnyilvánulásokra, valamint a politikailag korrekt szóhasználatra különös figyelmet fordít a jogalkalmazó hivatali szféra, a médiavilág és a kulturált magánbeszéd a mindennapokban is.

A jelenlegi büntetőszabályozás gyökerei a weimari köztársaságig nyúlnak vissza, amely az osztályharca való felhívást szankcionálta. A mai szabályozás pedig abból az előfeltevésből indul ki, hogy a nemzetiszocializmus előretörését a gyűlöletszítás jogi és intézményes túrása is elősegítette. Ezért a szövetségi kormány 1959. januári törvényjavaslatában benyújtotta a szövetségi parlamentnek (*Bundestag*) az StGB 130. § új szövegét, amely közvetlen reakció is volt a háború utáni évtizedben lecsengőben lévő antiszemitizmus megnyilvánulásaira. Ezek közül az úgynevezett Zind- eset a legismertebb, de több más nevezetes büntetőeljárás is felsorolható.¹⁹

1957 áprilisában *Ludwig Zind* középiskolai tanár, a náci biztonsági szolgálat egykori munkatársa szóváltásba keveredett egy vendéglőben a holokausztúlélő *Kurt Lieser* kereskedővel. Antiszemita megjegyzésekkel illetve, becsmérően beszélt vele, és helyeselte a nácik zsidók elleni intézkedéseit. Lieser bejelentést tett a stuttgarti kulturális minisztériumnál, amely Zind munkahelyét kérte fel az ügy kivizsgálására. A sikertelen békítési kísérlet során Zind megtagadta kijelentéseinek visszavonását és a bocsánatkérést, és további becsületsértő kijelentéseket tett a sértettre, aki ezután a sajtóhoz fordult. Zind ellen fegyelmi eljárás indult, majd a Baden-württembergi Tartományi Gyűlésben lezajlott éles vita után egy évvel később büntetőeljárás is az Offenburgi Tartományi Bíróság előtt, becsületsértés és kegyeletsértés miatt. Az eljárás során a vádlott állításait nem vonta vissza, sőt ismételten hangot adott náci nézeteinek, Izrael „leradírozásának” szükségességéről beszélt. A bíróság egy év és egy nap végrehajtandó börtönbüntetésre ítélte. Indoklása szerint Zind kijelentései – miszerint a náciizmus alapkonceptiója és a holokauszt helyes és jogos volt, a sértett pedig „jobban tette volna, ha maga is elfüstölög” – becsületsértők, és gyalázzák a holtak emlékét is. 1958 novemberében a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság helybenhagyta az offenburgi bíróság ítéletét, de a vádlott a végrehajtás elől Egyiptomba menekült.

¹⁹ Például a Herta Oberheuser és Hans Eisele egykori lágerorvosok elleni, valamint az antiszemita iratokat terjesztő Friedrich Nieland elleni, valamint a kölni zsinagóga elleni merénylet miatt induló eljárás stb.

1960 augusztusában a körözött vádlottat őrizetbe vették Nápolyban, de az olasz hatóságok csaknem egyéves kiadatási őrizet után mégis szabadon bocsátották. 1970 júliusában azonban a titokban hazaérkező vádlottat Düsseldorf repterén a német hatóságok őrizetbe vették. Ez után a bíróság az ítélet fennmaradó időtartamának végrehajtását felfüggesztette és az elítéltet kétéves próbaidőre bocsátotta.

A törvénytervezettel kapcsolatos vita 1960. január 22-án zajlott le a Bundestagban, az ellenzék a törvényjavaslatot a zsidókat sárga csillag viselésére kötelező előíráshoz hasonló, csak ellenkező előjelű, a zsidókat ezúttal privilegizáló megkülönböztetésként bírálta. Ez a törvényjavaslatban szereplőhöz képest némi változtatást hozott a végül elfogadott jogszövegben.

Az StGB 130. § 1. bekezdése bünteti azt, aki a köznyugalom megzavarására alkalmas módon valamely lakossági csoport ellen gyűlöletre uszít, erőszakos vagy önkényes cselekményekre hív fel, vagy a lakosság valamely csoportjának gyalázásával, becsméréssel, rágalmozásával mások emberi méltóságát sérti. A 130. § 2. bekezdése tiltja olyan iromány terjesztését, publikálását, előállítását, amely a lakosság valamely csoportja, nemzeti, faji, vallási avagy nemzetiségi csoport ellen gyűlöletre izgat, ellenük erőszakos vagy önkényes cselekményekre hív, illetve gyalázással, becsméréssel vagy rágalmozással ezek tagjainak emberi méltóságát sérti. A törvény 3. bekezdése az 1994. október 28-i módosítással került a törvénytörvénybe. Ekkortól büntetendő az is, aki a köznyugalom megzavarására alkalmas módon nyilvánosan a náci rendszer bűneit védi, tagadja, vagy jelentéktelennek tünteti fel (ez az úgynevezett Auschwitz-hazugság, amelyet súlyos esetben „minősített” cselekményként bírálnak el), ilyen tartalmú irományt terjeszt, publikál, előállít. Ennek büntetése pénzbüntetés vagy öt évig terjedő szabadságvesztés lehet. Ezt az indokolta, hogy a holokauszt a nemzetközi büntetőjogról szóló törvény (*Völkerstrafgesetzbuch; VStGB*) 6. § 1. bekezdése értelmében népiirtásnak minősül, tehát annak bizonyítása felesleges. Korábban ugyanez a cselekmény becsület-sértésként volt büntethető.

A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (*Bundesgerichtshof*) VI ZR 140/78 számú²⁰, 1979. szeptember 18-án kelt ítéletében kimondta, hogy a Németországban élő zsidó származásúak személyiségi jogi alapon igényt támaszthatnak a nemzetiszocialista uralkodás idején történt üldöztetéstörténetük elismerésére. 1994. április 13-i döntésében²¹

²⁰ BGH, Urteil 18.9.1979, VI ZR 140/78 (NJW 1980, 45).

²¹ Az 1 BvR 23/94, veröffentlicht in BVerfGE 90, 241. Zur Frage, ob die Anwendung von § 5 Nr. 4 des Versammlungsgesetzes auf Versammlungen, in denen eine Leugnung der Judenverfolgung zu erwarten ist, gegen Art. 5 Abs. 1 Satz 1 GG verstößt. Beschluss des Ersten Senats vom 13. April 1994 gemäß § 24 BVerfGG – 1 BvR 23/94.

a Német Nemzeti Demokratikus Párt (NPD) beadványát vizsgálva a gyülekezési szabadsággal és kiadványterjesztéssel kapcsolatosan az alkotmánybíróság (*Bundesverfassungsgericht*) kimondta, hogy a holokauszt tagadása nem tartozik az alaptörvény szellemében a demokratikus vélemény szabadság körébe, így nem tartozik az alaptörvény 5. cikk 1. bekezdésben foglalt és védett véleménynyilvánítási alapjog körébe sem, mivel az „valótlan tényállítás”. Ez azt jelentette, hogy a továbbiakban annak vizsgálata sem képezhetette bírói mérlegelés tárgyát, hogy a holokauszttagadás milyen viszonyban áll az alkotmányos jogokkal. A 130. § 4. bekezdése 2005. április 1. napján lépett hatályba. Az alkotmánybíróság egy Rudolf Hess-emlékünnepséggel betöltése miatt benyújtott panaszt vizsgálva, a gyülekezési szabadság kapcsán 2009. november 4-i állásfoglalásában²² kimondta, hogy a szabályozás összhangban áll az alaptörvénnyel, hiszen a nemzetiszocializmussal gyökeresen ellentétes alapokon nyugvó német állam kötelessége a nemzetiszocialista propaganda visszaszorítása.

Az StGB 130. §-ában foglalt szabályozás ellen vétőket állampolgárságuktól és az elkövetés helyétől függetlenül ugyanúgy üldözi a törvény, mintha a cselekményt német polgárként vagy német felségterületen követték volna el, ha az a német biztonságot és társadalmi békét vagy német polgárok emberi méltóságát fenyegeti. Ezért az alkotmánybíróság álláspontja szerint az interneten elkövetett cselekmény – a szerver helyétől függetlenül, ha Németországban is hozzáférhető az információ – szintén büntetendő.²³ Ebből következik a német bíróságok illetékessége ilyen esetekben.

Ennek alapján született a Mannheimi Tartományi Bíróság ítélete, amelyben az Egyesült Államokból és Kanadából az interneten keresztül gyűlöletkeltő propagandát terjesztő holokauszttagadó *Ernst Zündelt* 2007 februárjában 14 rendbeli uszításért, becsületsértésért és holtak emlékének meggyalázásáért elmarasztalta, és összbüntetesként öt év végrehajtható szabadságvesztésre ítélte.²⁴

Az alkotmánybíróság a szólásszabadságra hivatkozó kifogásokat rendre elutasította, és kifejtette, hogy a német alaptörvény védi a véleménynyilvánítás jogát, egyúttal a demokratikus vitakultúra és jogrend védelme a véleménynyilvánítás szabadságát korlátozza is. Az StGB vonatkozó szabályozását vizsgálva az Emberi

²² BVerfGE 124, 300. 1. Beschluss des Ersten Senats vom 4. November 2009 – 1 BvR 2150/08 – in dem Verfahren über die Verfassungsbeschwerde des Rechtsanwalts R. [...] gegen das Urteil des Bundesverwaltungsgerichts vom 25. Juni 2008 – BVerwG 6 C 21.07.

²³ BVerfG, 1 BvR 2150/08 vom 4. November 2009. E szerint az StGB „130. § 4. bekezdése [...] nem áll ellentétben az alaptörvény 5. cikk 1. és 2. bekezdésével.

²⁴ Pressemitteilung des Langerichts Mannheim (6. Strafkammer): Urteil im Zündel-Verfahren verkündet, 15.02.2007. Zündel felülvizsgálati kérelmét a Szövetségi Legfelső Bíróság BGH 1 StR 337/07 (12. September 2007) számú határozatában elutasította.

Jogok Európai Bírósága a Witzsch kontra Németország-ügyben²⁵ az elítélt Witzsch panaszát elutasította, és ezzel a holokauszt tagadását vagy revízióját kivonta a véleménynyilvánítás szabadságának köréből.²⁶

Hans-Jürgen Witzsch 1999-ben a *Bayerischer Rundfunk* rádióadónak címzett levelében, valamint *Wolffson* történészprofesszorral folytatott írásos polémiájában kifejtette, hogy semmilyen szakmai bizonyíték sem támasztja alá a gázkamrák létét, azokat csupán a háborús uszító propagandagépezet találta ki, illetve az amerikaiak építették fel a háború után. A meggyilkolt zsidók hatmillió tömege csupán a fantázia terméke. A második világháborút pedig nem Hitler akarta, hanem angol és lengyel háborús uszítás váltotta ki. Witzschet háromhavi végrehajtandó szabadságvesztésre elítélték, fellebbezéseit elutasították, végül 2002. november 28-án az alkotmánybíróság elutasította alkotmányossági panaszát is.

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának döntése szerint Witzsch levele, amelyben kétségbe vonta a gázkamrák létezését és hatmillió zsidó halálát, és azt állította, nincsen bizonyíték arra, hogy Hitler elrendelte a zsidók kiirtását, a holokauszt áldozataival szembeni megvetését fejezi ki. Az ilyen kijelentés ellenkezik a római egyezmény szövegével és szellemével, továbbá nem élvezzi a véleménynyilvánításhoz való jog védelmét.

Az StGB 130. § és annak módosítása kapcsán kibontakozó éles vitában a bírálók szerint a holokauszttagadás sértettjeinek személyiségi jogait korábban is védte a jog. A módosítással viszont egy tényállítás megkérdőjelezését kívánja büntetni az állam, amely miközben törvényes eszközökkel egyes téves állításokat kizárni igyekszik a történelemtől szóló szabad vitából, ideologikus – tényorientált helyett motivációorientált – büntetőjogot teremt ahelyett, hogy a fiatalok tudatformálását igyekezze helyes irányba terelni.

Ez pedig összeegyeztethetetlen a liberális jogállamiság elméletével, hiszen a véleménysszabadság nemcsak egyéni, hanem kollektív alapjog is. A bírálók szerint a holokauszttagadás problémája világossá teszi, hogy a történelem kérdéseiben nincsenek végleges, előre gyártott válaszok, még ha ez morális szempontból kívánatos volna is. Az államnak azonban nincs joga egy saját maga által politikai okokból konstruált történelemképet büntetőjogi védelem alá helyezni. 2008 nyarán két volt alkotmánybíró²⁷ megkérdőjelezte a holokauszttagadás büntethetővé tételének

²⁵ Application no. 7485/03 by Hans-Jürgen Witzsch v. Germany – The European Court of Human Rights (First Section), sitting on 13 December 2005.

²⁶ Halmai G.: Gyűlöletbeszéd és uniós csatlakozás. *Fundamentum*, 2003/2., 109–118., 114. o.

²⁷ Winfried Hassemer és Wolfgang Hoffmann-Riem.

értelmét²⁸, álláspontjuk szerint ugyanis a 130. § 3. bekezdése alkalmatlan a meggyilkolt áldozatok emberi méltóságának védelmére, ráadásul a büntetéssel mártírokat teremt.

A német történészek – különösképpen a nyolcvanas évek végén lezajlott nagy német történészvita (*Historikerstreit*) résztvevői – is megszólaltak a szabályozás kapcsán. *Eberhard Jäckel* szerint a történelmet és a történelemről alkotott képet nem lehet törvényekkel előírni, ezért a holokauszttagadókat legfeljebb figyelmen kívül lehet hagyni mindaddig, amíg nem uszítanak személyek és anyagi javak elleni erőszakra. *Hans-Ulrich Wehler* a történelmi érvek erejében bíz, de szükségesnek tartja a jogi büntetőeszközök fenntartását is a holokauszttagadással megalapozott vagy abból kiinduló erőszakos cselekmények megakadályozása érdekében.²⁹

Ezzel szemben a történelmi revizionistának tartott, de jelentékeny történész, *Ernst Nolte* a történelem tényszerű alapokra helyezését, értéksemleges kutatását követelte, és kétségbe vonta a forgalomban lévő „dogmák” és „nyilvánvaló történelmi igazságok” érvényességét. Álláspontja szerint a történelem- és történetírás nem lehet a jogalkotás tárgya, sem a jogalkotó, sem az igazságszolgáltatás nem mondhatja meg, mi a történelmi igazság.

Ausztria

Az osztrák büntető törvénykönyv (*ÖStGB*)³⁰ a közrend elleni cselekmények fejezetében, az *uszítás* tényállásában [283. § (1)–(2)] tilalmazza a gyűlöletbeszédet, illetve a gyűlöletpropaganda minden formáját, ha az a közrendet veszélyezteti vagy az emberi méltóságot súlyosan sérti.

1992 óta bűncselekmény a nyomtatásban, rádióban vagy más módon a nemzetiszocialista népiártást vagy az emberiség elleni náci büntetteket nyilvánosság előtt tagadni, ártalmatlannak láttatni, helyeselni vagy azok igazolására törekedni, ha ezt az elkövető szándékosan vagy fasiszta meggyőződésből teszi, mivel az rendkívül zavarja a társadalmi együttélést. A gyűlöletbeszéd és holokauszttagadás büntethetőségének másik osztrák jogforrása az egyesülési és gyülekezési jogi területre tartozó mellékjogi, mégis alkotmányi rangú 1947. évi (eredetileg 1945. május

²⁸ Das Grundgesetz ist dazu da, in Aktion zu treten. Interview mit Winfried Hassemer. Süddeutsche Zeitung, 10. Juni 2008; Holocaust-Leugner nicht bestrafen. Der Tagesspiegel, 10. Juli 2008

²⁹ Mitleid mit Irving ist verfehlt. Interview mit Historiker Wehler. Spiegel Online, 21. Februar 2006 <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,402284,00.html>

³⁰ Gesamte Rechtsvorschrift für Strafgesetzbuch, Fassung vom 09.11.2010 [Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen (Strafgesetzbuch; StGB)]

8.) tilalmi törvény³¹, amely a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt és csatolt szervezeteinek³² betiltásáról rendelkezett, és jogilag szabályozta a nácizmus felszámolását, ismételt megjelenésének megakadályozását, kiszolgálóinak háttérbe szorítását és a náci bűnösök felderítésének és megbüntetésének folyamatát Ausztriában a második világháború után.

A törvény utolsó módosítására 1992-ben került sor, ekkor csökkentették a büntetési tételeket, és egy új szabályozás került a jogszövegbe. A novella szerint a náci népirtás történelmi tény, erre irányuló bármilyen jellegű bizonyítás szükségtelen (bizonyítási eljárás tilalma).³³ Mivel a törvény politikai deliktumokkal foglalkozik, az eljáró bíróság csak esküdtbíróság lehet.

A törvény megtiltotta és büntetni rendelte a nemzetiszocialista eszmék felélesztését, az azok jegyében vagy érdekében való szervezkedést, tevékenykedést, náci eszmék nyilvános terjesztését, kinyilvánítását, valamint a nemzetiszocializmus bűneinek tagadását, szépíjtetését, igazolását, az azokkal való egyetértés hangoztatását (3. §).

A 3a § náci szervezet alapítását vagy aktív támogatását tíztől húsz évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli sújtani, de a különösen veszélyes eseteket életfogytiglani szabadságvesztéssel³⁴ fenyegeti. A náci szervezet alapításának tilalma magában foglalja a feloszlatott szervezetek újraalapításának vagy új náci szervezetek létrehozásának tilalmát. Aktív támogatásnak minősül a tagtoborzás, vezető szerep betöltése ilyen szervezetekben, és ezek támogatása pénz, harci eszközök és infrastruktúra előállításával, rendelkezésre bocsátásával vagy beszerzésével. A 3b § az ilyen szervezetben való – egyben támogatásnak is minősülő – részvételt öttől tíz évig, különösen veszélyes esetben húsz évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegeti,

³¹ Verbotsgesetz 1947 (VerbotsG)

³² NSDAP, a párt fegyveres testületei, SS, SA, Nationalsozialistisches Kraftfahrkorps, Nationalsozialistisches Fliegerkorps, der NS-Soldatenring, NS-Offiziersbund.

³³ A Legfelső Bíróság a 15Os1/93; 13Os135/92; 13Os169/98 számú ügyekhez kapcsolódó, 1993. december 10-én kelt RS0079923 számú határozatában kimondta: „A [...] jogalkotó ex lege kinyilvánította, hogy a nemzetiszocialista népirtás és más emberiségelleni nemzetiszocialista bűncselekmények bizonyítása a büntetőeljárás során nem képezheti vita tárgyát, következésképpen azok bizonyítása a bizonyítási eljárás tárgyköréből ki van zárva. [...] e tényekről bizonyítékok mérlegelése szóba sem jöhet.”

³⁴ Az ÖStGB 18. §-ában meghatározott (21 évesnél fiatalabb személyre ki nem szabható) életfogytig tartó szabadságvesztés esetén 15 év elteltével lehetséges feltételes szabadlábra helyezés. A próbaidő tartama a szabadon bocsátástól számított 10 év. Az életfogytig tartó szabadságvesztés szándékosan elkövetett és legalább egy személy halálát közvetlenül okozó bűncselekmény elkövetőjére, valamint tömegpusztító fegyver készítőjére vagy terjesztőjére szabható ki, kiszabása kötelező viszont a népirtás elkövetői esetében.

de büntetlenséget nyújt a 3a vagy 3b § szerinti, a hatóságok által még nem vagy nem teljesen felfedett cselekmények feljelentőjének, ha az teljes körű tájékoztatást nyújt, és hozzájárul a kármegelőzéshez. A 3d § tiltja meg az 1–3 §-ban foglalt cselekményekre felhívó vagy felbujtó nyomtatványok, képek és más információk termékek előállítását és terjesztését, ezt öttől tíz, különösen veszélyes esetben húszévi szabadságvesztéssel fenyegeti. A 3e–3f § a náciizmus jegyében fogant súlyos bűncselekmény tervezését vagy végrehajtását bünteti (emberölés, rablás, súlyos testi sértés, gyújtogatás), és tíztől húsz évig terjedő, különösen súlyos esetben életfogytiglani szabadságvesztéssel fenyegeti. A 3g § pedig pufferszabályként megtilt az előbbieken nem említett minden nácibarát tevékenységet, azt egytől tízévi, különösen súlyos esetben húszévi szabadságvesztéssel fenyegeti.

Az 1992-ben beiktatott 3h § a nemzetiszocialista genocídium és más emberiség elleni bűnök médiában vagy a széles nyilvánosság más csatornáin történő tagadását, bagatellizálását és igazolását bünteti egytől tízévi, kirívó esetben húszévi szabadságvesztéssel, és *expressis verbis* megtiltja a holokauszt tagadását.

A *Verbotsgesetz* legnagyobb része ma holt joganyag, amelyet hatályon kívül helyezett az 1957. évi amnesztia. A felsorolt passzusok azonban – beleértve a feljelentési kötelezettség elmulasztását is – ma is a bűnüldözés és a büntető igazságszolgáltatás illetékességi körébe tartoznak. 1999 és 2005 között számos marasztaló ítélet született a törvény alapján. A legismertebb *David Irving* brit történész elítélése volt 2006-ban.

Irving ellen 1989 novemberében a Bécsi Tartományi Büntetőbíróóság elfogatási parancsot bocsátott ki az ismertetett törvény megszegése miatt, mivel a történész egy bécsi előadásában tagadta a gázkamrák létét, de Irving még idejében elhagyta az országot. Az 1993-ban, a revizionista történészek müncheni találkozásán elhangzott kijelentése szerint az Auschwitzban a turistáknak mutogatott gázkamrák csupán díszletek, amelyeket a lengyelek építettek a háború után. Ezért a Münchener Tartományi Bíróság kegyeletsértés címen harmincezer márká pénzbüntetésre ítélte, és meghatározatlan időre kiutasította Németországból. Irvingre beutazási tilalom áll fenn Ausztráliában, Olaszországban, Kanadában és több más országban is. 2005 novemberében Irving egy bécsi rendezvényre tartott, amikor az 1989 óta érvényben lévő elfogatóparancs alapján őrizetbe vették, majd 2006. február 20-án a Bécsi Tartományi Büntetőbíróóság a *Verbotsgesetz* alapján három év végrehajtandó börtönbüntetésre ítélte. Irving fellebbezett, és bocsánatot kért. 2006. szeptember 4-én az osztrák legfelsőbb bíróság helybenhagyta az Irving elleni ítéletet, amely ezzel jogerőssé vált. December 20-án pedig 13 hónapi vizsgálati fogság után a fennmaradó szabadságvesztési időtartamot próbaidőre felfüggesztették, a történezt pedig kitoloncolták hazájába, ausztriai beutazását határidő nélkül megtiltották.

Az osztrák alkotmánybíróság 1985. november 29-én kelt G175/84 számú határozatában³⁵ megállapította, hogy a Verbotsgesetz nemcsak büntetőeljárások során veendő figyelembe, hanem minden bíróság és közigazgatási hatóság köteles mindenkor jogkörében arra figyelemmel eljárni és az abban foglaltakat végrehajtani, következésképpen semmis és büntetendő minden olyan magán vagy hivatalos eljárási cselekmény, amely akár közvetve is a nemzetiszocialista eszmevilág fel-támadását szolgálja.

Az osztrák legfelsőbb bíróság GZ 15Os1/93 határozatával³⁶ a náci bűnökre vonatkozóan kimondta a bizonyítási eljárás tilalmát. A tilalmi törvény 3h §-a előírja, hogy büntetni kell azt, aki minősített módon nyilvánosan „*a nemzetiszocialista nép-irtást vagy más nemzetiszocialista emberiség elleni bűnöket tagadja, durván bagatellizálja, helyesli vagy igazolni igyekszik*”. Ebből ex lege világos, hogy a náci népirtás vagy más emberiség elleni bűnök a büntetőeljárás folyamán nem képezhetik a bizonyítási eljárás tárgyát. A tilalmi törvény 3h §-ából eljárásjogi szempontból a nemzetiszocialista népirtás vagy más nemzetiszocialista emberiség elleni bűnök bizonyításának tilalma következik, tehát az e tényekkel kapcsolatos bizonyítás nem lehet mérlegelés kérdése. Ez az (alkotmányjogilag is megalapozott) perrend-tartási szabály minden büntetőbíróságra kötelező.

A fennálló jogi helyzetet folyamatos kritikák is érik. Ezek sarokköve, hogy a Verbotsgesetz a nemzetiszocialista eszmevilág kapcsán messzemenő alkotmányos korlátokat állít a szabad véleménynyilvánítás elé, ami ellentétben áll az Európai emberi jogi konvenció 10. cikkével. Ezt az érvelést azonban, ahogy minden más esetben is, az Emberi Jogok Európai Bírósága a 17. cikkre való hivatkozással minden határozathozatalában visszautasította. A revizionista történészeket és jobboldali szélsőségeket védő ügyvédek általános álláspontja szerint vélemények ellen lehet küzdeni, de azokat nem szabad büntetőjogi eszközökkel tiltani. Az a vád is megfogalmazódott, hogy a bíróságok a politikai elvárásokhoz igazodnak³⁷, vagy politikai megrendelésre ítélnének³⁸. A szólásszabadság korlátozása miatti kifogás azonban nem csak az esetlegesen szélsőjobboldali szimpátiával vádolhatók álláspontja.

³⁵ http://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Vfgh/JFT_10148871_84G00175_00/JFT_10148871_84G00175_00.pdf

³⁶ http://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJR_19931210_OGH0002_0150S00001_9300000_002

³⁷ Schaller, H.: Das Irving-Urteil und die politische Macht. Wiener Zeitung, 17. 01. 2007.

³⁸ Michael Fleischhacker: Demokratie und Sogenanntes. Und jetzt noch ein EU-Kritik-Verbotsgesetz. In Österreich hält man im Zweifelsfall das Denken noch immer für gefährlicher als das Gehorchen. Die Presse, <http://diepresse.com/home/meinung/meinungarchiv/151120/Und-jetzt-noch-ein-EUKritikVerbotsgesetz-?from=suche.intern.portal>

Deborah Lipstadt, David Irving szakmai kritikusa és egyik legjelentősebb tudományos ellenfele kijelentette, nem hisz abban, hogy a történelmi viták a vélemény-szabadság korlátozásával eldönthetők, a holokauszttagadók ellen leginkább a történelmi igazsággal lehet érvelni.³⁹

Mások azon az állásponton vannak, hogy a Verbotsgesetz és más hasonló tiltó rendelkezések alkalmazása azért célszerűtlen, mert közvetve éppen a szélsőjobboldali eszmék terjedését idézi elő.⁴⁰ Ismét mások a következtetlen jogalkalmazást bírálják, mivel az esküdtszékek nincsenek kellően felkészülve arra, hogy felismerjék a gyűlöletbeszédet, a holokauszttagadást és annak társadalmi veszélyességét, ezért ritkán születnek elmarasztaló ítéletek.⁴¹

Svájc

A rasszizmus megnyilvánulásai Svájcban a büntető törvénykönyv (StGB) 261bis cikke, valamint a katonai büntető törvénykönyv 171c pontja⁴² alapján büntethetők. Ezek a jogszabályok a faji megkülönböztetést és népcsoportok elleni uszítást rendelik büntetni.

A büntető törvénykönyv említett cikke az 1965. évi ICERD-egyezményhez való csatlakozás előkészítésekor került módosításként a büntető szabályozásba, miután a Svájci Demokrata Jogpárt által a tárgyban kezdeményezett népszavazás a szabályozást ötvenöt százalékos többséggel támogatta. A szabályozás büntetni rendeli azt, aki nyilvánosan faji, etnikai, vallási gyűlöletre vagy megkülönböztetésre szólít fel, az érintett csoportokat becsmérlő vagy az emberi méltóságot sértő módon lealacsonyító ideológiát terjeszt, népszerűsít, támogat vagy terjesztésében, propagálásában részt vesz, ilyen indíttatásból valamely népirtás vagy emberiség elleni bűncselekmény megtörténtét tagadja, bagatellizálja vagy igazolni igyekszik, vagy az említett csoportoktól valamely közszolgáltatás igénybevételét megtagadja. Az említett cselekmények három évig terjedő szabadságvesztéssel és pénzbüntetéssel sújthatók.

A szabályozás annak a szólásszabadságot egyértelműen korlátozó tartalma miatt különösen a jobboldali konzervatív politikai körökben máig vitatott. A szabályozás

³⁹ „I am not happy when censorship wins, and I don't believe in winning battles via censorship... The way of fighting Holocaust deniers is with history and with truth.” Holocaust denier Irving is jailed. BBC News, 20. Februar 2006.

⁴⁰ Matuschek, M.: Sehr verehrte Volksverhetzer. Süddeutsche Zeitung, 29. November 2007

⁴¹ Brigitte Bailer-Galanda véleménye. Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes.

⁴² Schweizerisches Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937 (Stand am 1. Januar 2010) és Militärstrafgesetz vom 13. Juni 1927 (MStG).

támogatói szerint a fajüldözések áldozatainak jogvédelme megelőzi a szólás-szabadság intézményének fontosságát, ezért annak korlátozása ebben az esetben megengedhető.

A jogszabály alapján több holokauszttagadóval és újnácival szemben született elmarasztaló ítélet. A Szövetségi Legfelső Bíróság (*Bundesgericht*) a 261bis cikkel kapcsolatos jogegységi határozatában megállapította, hogy a jogszabály alkalmazásában a meghívott vendégek köre vagy a zártkörű rendezvény – a panaszosok egy szkinhed rendezvény szervezői voltak – is „nyilvánosságnak” minősül⁴³, következésképpen a tilalmazott eszmék, gondolatok és kijelentések megfogalmazása és népszerűsítése ilyen környezetben sem megengedett.

A vita 2006 és 2008 között új lendületet vett. Az akkori svájci igazságügy-miniszter, *Christoph Blocher* törökországi hivatalos látogatásán sajnálkozását fejezte ki amiatt, hogy a svájci bíróságok két török közéleti személyiséget is felelősségre vontak a faji diszkrimináció tilalmáról szóló büntető jogszabály alapján, és kilátásba helyezte, hogy lépéseket tesz a jogszabálmódosítás érdekében.⁴⁴

Doğu Perinçek török politikus, a Munkáspárt elnöke az örmény holokauszt tagadása miatt került bajba. A lausanne-i kerületi bíróság azt vizsgálta, kijelentéseivel megsértette-e a rasszizmus elleni svájci szabályozást, amikor 2005 júliusában az örmény genocídiumot imperialista hazugságnak minősítette. A vádlottat 2007 márciusában a bíróság kilencvennapos felfüggesztett börtönbüntetésre és háromezer frank pénzbüntetésre ítélte. Ő volt az első, akit Svájcban holokauszttagadás miatt felelősségre vontak. Perinçek nem mutatott megbánást, az ítéletet rasszista és imperialista tettnek nevezte, amely hasonlatos a spanyol inkvizíció tevékenységéhez. Fellebbezését június 19-én a Waadt kantoni fellebbviteli bíróság megalapozatlannak ítélte, és az ítéletet helybenhagyta.⁴⁵

Yusuf Halaçoğlu tekintélyes török történész, 1993 és 2008 között a török Történelemtudományi Társaság elnöke, részben az örmények ellen elkövetett török népirítás tagadása⁴⁶ miatt, részben a Törökországban vallási megkülönböztetést szenvedő alavita⁴⁷ közösséggel kapcsolatos kijelentései miatt került bíróság elé. Állítása

⁴³ BGE 130 IV 113.

⁴⁴ Blochers Aussagen in der Türkei provozieren die Schweiz 05. Oktober 2006.

⁴⁵ Strafkassationshof des Kantons Waadt, Sitzung vom 13. Juni 2007. Dogu Perinçek wegen Völkermord-Leugnung verurteilt. swissinfo.ch, 09. März 2007.

⁴⁶ Halacoglu, Y.: Die Armenierfrage. Handbibliothek der Wieser Enzyklopädie des europäischen Ostens BD VI. Wieser Verlag, Klagenfurt, 2006

⁴⁷ E vitatott hovatartozású, de iszlám jellegű anatóliai vallási közösség erős átfedésben áll a kurd etnikai kisebbséggel, tagjai a mai Törökország lakosságának mintegy negyedét adják.

szerint a kurd alaviták áttért örmények, a kurdok harminc százaléka türkmén eredetű, és a kurd baloldali fegyveres szervezetek döntő többsége is örmény nacionalistákból áll.

A svájci igazságügy-miniszter kijelentésétől saját kormánya is elhatárolódott, amikor nyilatkozatban szögezte le, hogy a rasszizmus elleni jogszabály megváltoztatása szóba sem jöhet.⁴⁸ 2007 augusztusában a Svájci Demokrata Párt *A szabad véleménynyilvánítás érdekében – le a szájkosárral!* címen népszavazást kezdeményezett a rasszizmus elleni büntető jogszabály eltörlése érdekében, de a népszavazásra nem kerülhetett sor, mivel a megadott határidőre (2009. február 7.) nem sikerült összegyűjteniük a szükséges százezer támogatói aláírást.

A Szövetségi Legfelső Bíróság 2009-ben a Bern kanton fellebbviteli bíróságának ítélete elleni panasz tárgyában eljárva helybenhagyta annak ítéletét, amelyben az elkövetőt a svájci német közösséget ért etnikai diszkrimináció miatt marasztalta el.⁴⁹

Az elítélt, egy cseh bevándorló, egy honlapon kijelentette, hogy a legnagyobb bűnözők Svájcban szép házakban laknak; a gyermekek koncentrációs táborhoz hasonló környezetben nevelkednek, a szülők havonta csak néhány órára láthatják őket; a gyermekeket az iskolában a svájci idegengyűlölő fasizmus jegyében germanizálják, árjásítják és indoktrinálják; a svájci németek nem születnek idegengyűlölőnek és felsőbbrendűnek, erre a svájci idegengyűlölő fasiszta szellemű iskolákban nevelik őket; a svájci németek legfőbb jellemzője a kisebbségek és szláv származásúak elleni brutalitás; Svájc rákos daganat a Föld testén, amelyet – kerül, amibe kerül – el kell távolítani.

Jürg Scherrernek, Biel rendőrfőnökének a bevándorlókkal kapcsolatos kijelentései miatt kellett többször is bíróság elé állnia. 2003-ban a bíróság kétezer frank pénzbüntetésre ítélte a pártja honlapján a koszovói bevándorlókkal kapcsolatos, általánosítónak minősített kijelentése miatt, miszerint ezek aránytalanul nagy része bűnözésre és erőszakra hajlamos, ezért elengedhetetlen az eredetileg meghatározott határidőn belül valamennyit visszaküldeni hazájába. A Szövetségi Legfelső Bíróság azonban felmentő határozatot hozott. A főbíróság határozatának indoklásában megállapította, hogy demokratikus keretek között nem lehet megtiltani a népcsoportok által tanúsított magatartás bírálatát, de a politikai vitákban nem tűrhető ezek lealacsonyítása vagy hátrányos megkülönböztetése. A kijelentés első fele objektív tényeken alapul, hiszen a szövetségi rendőrség időszaki közbiztonsági jelentéseiből világosan kiderül, hogy Svájcban jelentős az albán nemzetiségűek

⁴⁸ Regierung rügt Christoph Blocher 18. Oktober 2006.

⁴⁹ 6B_591/2008.

bűnözése, és ők tartják kezükben a heroinkereskedelmet. Ezért egészében tekintve Scherrer kijelentése nem diszkriminatív, mivel nem a koszovói albánok egészét támadja népcsoportként, és nem beszél róluk becsmérően.⁵⁰

Összegzőképpen...

...elmondható: bizonyosak lehetünk benne, hogy a rasszista, gyűlöletkeltő magatartást és megnyilvánulásokat, valamint a holokauszttagadást és náci beszédet érintő politikai és társadalmi vita és az ahhoz kapcsoló jogalkotás, valamint a célszerűnek látszó jogi eszközök és megoldások körüli élénk diskusszió még távolról sem zárult le, sőt számos jel mutat arra, hogy mindennek még csak az elején tartunk.

Irodalom

Bárándy G.: *A közösségek emberi méltóságának büntetőjogi védelme Magyarországon.* PhD-értekezés. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2009

Bieber I.: *Milyen választ ad a jogalkotó a gyűlöletbeszédre? A gyűlöletbeszéd nemzetközi szabályozása: Németország.* Földrész, 2009/3.

Fleischhacker, M.: *Demokratie und Sogenanntes. Und jetzt noch ein EU-Kritik-Verbotsgesetz.* In: *Österreich hält man im Zweifelsfall das Denken noch immer für gefährlicher als das Gehorchen.* Die Presse, <http://diepresse.com/home/meinung/meinungarchiv/151120/Und-jetzt-noch-ein-EUKritikVerbotsgesetz-?from=suche.intern.portal>

Halacoglu, Y.: *Die Armenierfrage.* Handbibliothek der Wieser Enzyklopädie des europäischen Ostens BD VI. Wieser Verlag, Klagenfurt, 2006

Halmi G.: *Gyűlöletbeszéd és uniós csatlakozás.* Fundamentum, 2003/2.

Matuschek, M.: *Sehr verehrte Volksverhetzer.* Süddeutsche Zeitung, 29 November 2007

Schaller, H.: *Das Irving-Urteil und die politische Macht.* Wiener Zeitung, 17. 01. 2007

⁵⁰ Urteil 6S.64/2004 vom 6. Oktober 2004.